

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

4-'94

Uit een oud Herels schrift (5)

In de vijfde aflevering van deze rubriek bijdragen uit de schriften van P. van Gastel, Toon de Graaf en P. de Koning. Zoals wij al eerder schreven werden deze schriften op de zolder van de Willebrordusjongensschool in Heerle gevonden. Deze schriften zitten in de collectie van de Vierschaer. Mochten er mensen zijn die iets meer weten over de schrijvers van de opstelletjes, dan houden wij ons graag aanbevolen.

Het eerste schrift is van P. van Gastel. In zijn fraaie handschrift schrijft hij dikteezinnen en taallesjes. Helemaal achter in zijn schrift vinden we nog een opstelletje. Het gaat over een gelukje dat hij heeft. Hij gaf daarom zijn opstel de titel "'n treffertje".

'n Treffertje

Toen wij uit school kwamen zagen wij 'n jager lopen. Wij vroegen krijgen we asjeblief de kerdoesen. Toen zei ie ja. En ie gooide ze handvollen er uit. Toen kwam 'n andere vent die zei passen jullie op de fiets dan krijg je twee cent een half. Toen gingen we op straat opgooien, toen kreeg Jan Kapellen 't halfje en toen ging ie schreeuwen.

En toen gingen we langs de mast, toen pakte ik een konijn en toen ging ik naar huis.

Met de kerdoesen worden hier kardoezen bedoeld, de patroonhulzen die overblijven wanneer een jager wild heeft geschoten met hagel. Met 'de mast' wordt een bosje met naaldbomen aangeduid. Tot zover de bijdrage van P. van Gastel.

Ook de bijdrage van Toon de Graaf is kort maar krachtig. Hij maakt zijn schrift vol met diktees en taallesjes en achter in zijn schrift vinden we een verhaal over de missie. Daarmee worden niet de activiteiten van broeders en paters in Afrika of Azië bedoeld, maar een regelmatig terugkerende activiteit binnen de parochie bedoeld. Paters van elders kwamen dan daar de parochie om hel en verdoemenis te preken en om de geloofspuntjes nog eens op de spreekwoordelijke "i" te zetten.

De missie.

De eerste Januari zij (!) de pastoor op de preekstoel dat er missie begon. De 10 Januari zou de missie beginnen. Er kwamen 2 paters uit Roosendaal. Eindelijk werd de missie om 6 uur geopend Wij mochten 's avonds niet in 't lof komen, had de pastoor gezegd.

Zondagmorgen preekte een pater dat eerst de kinderen missie moesten houden. En daarom moesten wij al in de kerk komen Zondagmiddag om 2 uur en Maandag om 10 uur.

Dinsdagmiddag moesten wij om half drie te biechten. (begieten staat er in het schrift in plaats van biechten) En Woensdagmorgen zouden wij communiceren onder de mis van 8 uur.

De pater deed op de preekstoel een gebed voor de H. Communie en één na de H. Communie. Alle kinderen moesten de pater nazeggen. Tenslotte gaf pater ons den zegen. Na de mis zongen ze op 't koor 't Tantum Ergo en toen gaf de pastoor van het Allerheiligste. En nu moesten de groote menschen te biechten en communiceren.

Toon houdt in dit stukje stug zijn schrijffouten vol. In plaats van biechten schrijft hij steeds begieten en het woord communiceren, schrijft hij steeds als commiceeren. Wat hij met de laatste zin bedoelt, waarin hij

schrijft dat de pastoor van het Allerheiligste gaf, is niet helemaal duidelijk. Mogelijk dat de pastoor met de monstrans de hostie toonde of misschien dat hij de litanie van alle heiligen bad.

In het derde schrift, dat van P. de Koning vinden we aanmerkelijk meer opstellen. Het eerste verhaal gaat over de manier waarop hij leerde fietsen, en zoals gebruikelijk ging het met vallen en opstaan.

Toen ik heb leeren fietsen.

't Was zaterdagmiddag. Ik vroeg aan Vader of ik mocht leeren fietsen. Ja zei ie. Ik haalde de fiets sprong 'r op en viel. Ik sprong 't weer op ik dacht 't zal nu wel gaan maar ik viel weer.

Toen kwam 'r 'n jongen bij me. Hij zei ga je leeren fietsen. ja zei ik. Wil je me 'ns vast houden vroeg ik. Ja zei ie. De jongen zei spring op. Hij duwde me lekker. Maar ik begon zoo te trappen dat de jongen me los liet. En ik trapte maar goed door maar O wee ik viel met me neus op 't stuur. De jongen was gauw weggelopen. Ik ging ook maar naar huis want alleen kon ik 't toch niet leeren.

Jammer dat de schrijver in zijn verhaaltjes niet precies aangeeft waar hij in Heerle of omgeving woonde. Wel wordt duidelijk dat het in elk geval niet midden in het dorp is. Veel eerbied voor de natuur werd de kinderen in die tijd nog niet bij gebracht. Ze leefden er volop in en lucht- en watervervuiling waren begrippen die nog uitgevonden moesten worden. Lees het onderstaande opstelletjes maar eens dat de titel kreeg:

Toen we vogeltjes gingen zoeken.

Op een zondagmiddag hadden we afgesproken dat we vogels gingen zoeken. 'n Half uurtje later gingen we al. Toen we aan 't bosch waren zag ik 'n nest. 'n Jongen zei wie klimt 'r bij. Ik zou 'r inklimmen. Toen ik 'r 'n

eindje in zat, riepen de jongens wat heeft ie ? Ik riep hij heeft niets. Toen liet ik m'n eigen naar beneden zakken en ging verder. Toen we weer 'n eindje geloopt hadden, zagen we twee heele groote struiken. We keken of 'r geen merel in hield. We keken en zagen twee nesten staan. Van de eene vloog de ouwe 'r af. In 't eene nest lagen vier eiers in en in 't andere vijf, we deelden ze en gingen naar huis.

In een van de vorige afleveringen heb ik al een keer ene opstel gepubliceerd over "pootje baaïen". Ook in dit schrift komt weer zo'n opstel voor, maar dan gaat het om "baaïen" in een vijver. Er wordt flink gepoeeld en geplensd, waarna de kousen en klompen opnieuw worden aangetrokken.

Het circus kwam vroeger ook wel eens in de buurt. P. de Koning wijdt een opstel aan dat circus. Samen met zijn vader ging hij er naar toe. Maar als je het verhaal leest lijkt het meer of de jongen samen met zijn vader wat op het terrein rondliep, zonder in de circustent naar de verrichtingen van de acrobaten en de dieren te kijken. Dan komt het jaarlijks feest: de kermis. Liefst twee opstellen staan er in het schrift waarin de festiviteiten in het dorp Heerle kort beschreven staan. Het mooiste van de twee willen we U niet onthouden.

Toen 't kermis was.

Op 'n keer was 't kermis. Ik en onze Riekus zouden 'r naar toe gaan. Toen we op de kermis kwamen zagen we de mallemolen draaien. Hij hield net stil. We gaven aan de Juffrouw drie centen. We draaiden 'n keer en gingen verder. 'n Eindje verder kochten we 'n zakje krieken. Toen gingen we naar de schommel kijken. He, daar zagen we 'n ijskarretje staan. We kochten 'r elk een van vijf cent, dronken 'n glaasje bier en gingen naar huis.

41

Dat glaasje bier zal waarschijnlijk aan zijn fantasie ontsproten zijn, hoewel!

Dat kwajongensstreken niets nieuws zijn, blijkt uit twee opstellen die gaan over het stelen van appeltjes en aardbeien. "Bogeren" noemde wij dat vroeger en die groene, gestolen appeltjes waren vroeger heel wat lekkerder dan de appels van thuis.

Ik weet zelf nog hoe wij in de Kroonse Gang appeltjes en peren probeerden te bemachtigen in een boomgaard die daar lag. Een hoge 'buuketuin' lag er omheen en daar was eigenlijk nergens een fatsoenlijk gat om doorheen te komen. Aan de achterkant wisten we echter een plaats waar we op onze buik onder de heg door konden. En dat hebben we meer dan eens gedaan, maar niet altijd met goed resultaat....

Ook bij P. de Koning ging het bijna mis, toen hij eens van andermans appeltjes snoepte.

Hoe ik aan de appeltjes zat.

Bij ons staat 'n groote boomgaard. Ik had 'n keer erg zin in appeltjes. Maar 't was moeilijk om in de boomgaard te komen. Want 'r lag 'n groote sloot rond. Ik deed m'n kousen uit en baadde 'r door. Aan de anderen kant stond nog pindraad. Ik sprong 'r over. Ik ging op mijn buik liggen. En kroop de boomgaard rond, 'r lagen 'r veel onder en ik stak m'n zakken vol en opeens hoorde ik maak je dat je wekomt of ik sla je dood. Ik pakte gauw m'n klompen en kousen, sprong over de draad en baadde door de sloot. Aan de kant deed ik m'n kousen aan en ging naar huis.

In het opstel over het stelen van aardbeien wordt een van de jongens gepakt door de baas die op zijn sokken komt aangerend. De dader komt er goed van af, want hij heeft alleen maar zijn zakken leeg te maken.

De vakantie was voor de meest kinderen een periode waarin ze zich uit konden leven, tenminste als ze thuis geen handje toe moesten steken. P. de Koning had van dat thuis helpen waarschijnlijk weinig last, want hij rept er met geen woord over. Wel geeft hij een verslag van de activiteiten die in de vakantie ondernomen werden

Wat we in de vakantie zoal gespeeld hebben.

Toen 't vacantie was speelden we van alles. maar op een dag hadden we toch 't meeste pret. We speelden toen duikertje. We gingen in de schuur op 'n balk zitten en duikelden 'r af. Ik deed 't ook 'ns maar ik kwam op m'n hoofd terecht. Ik deed m'n eigen flink zeer. En ging van den strootas afglijden. Dat ging goed.

Toen ik 't 'n paar keer gedaan had, zweette ik als 'n paard. De pret was gauw afgelopen. Want 'r begonnen 'n paar jongens te vechten. De eene kwam met 'n hooivork aanloopen en ze sloegen mekaar als hooi. Ik ging gauw naar huis want ze deden niets dan vechten.

De wind speelt in de verhalen van P. de Koning een grote rol. En een eerste opstel schrijft hij over een storm die zo te keer ging dat de nok van het dak in elkaar waaide. met palen moest het dak vervolgens ondersteund worden en tot overmaat van ramp waaide er ook nog een groot aantal pannen van het dak af.

Een andere keer was hij gras aan het snijden langs de slootkant toen een rukwind hem in de sloot blies, waardoor hij druipnat werd en z'n klompen vol modder stonden.

Tenslotte nog een opstel over een fietstochtje naar Steenberghe. Dat was tenminste de bedoeling van P. de Koning en zijn vader. Toen ze echter aan de provinciale weg kwamen, bleek dat ze hun kaart vergeten waren. In die tijd was het zo dat je alleen van de provinciale weg gebruik mocht maken als je een belastingkaart had waaruit bleek dat je betaald had om van die weg gebruik te maken.

Toen ik voor het eerst naar Steenberg en mocht.

Op 'n Zaterdag zouden vader en ik met de fiets naar Steenberg en gaan. 'n Half uur na het eten gingen we. Vader reed voorop, want ik kon nog niet goed sturen. Ten we bijna bij Moerstraten waren, zag ik 'n watermolen staan. Hij draaide zoo hard als ie maar kon. En 't water speerde zoo hard dat je 'r 'n kwartier vandaan moest blijven anders was je kletsnat. We zouden over de provinciale weg gemoeten hebben. Maar we hadden geen van beiden 'n kaart. We moesten natuurlijk terug. En we reden zoo hard als we konden terug naar huis.

Tot zover deze, al weer vijfde, aflevering van de verhalen van Herelse kinderen uit het begin van deze eeuw.

Wouw, december 1994

René Hermans

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.